

Animal-assisted interventions

Theoretische onderbouwing voor het werken met assistentie van dieren in coaching, training en therapie.

Evelien J. Tewes

Dit verslag vormt onderdeel van het scriptiedocument "*Animal-assisted therapy*" voor de gelijknamige minor van de studie Toegepaste Psychologie aan de Fontys Hogeschool.

Toegepaste Psychologie
Hogeschool HRM en Psychologie
Fontys Hogeschool Eindhoven

November 2010

INHOUDSOPGAVE

DEFINITIES	3
THEORETISCHE ONDERBOUWING	4
DIEREN ALS HULPMIDDEL BIJ HET VERANDEREN VAN GEDACHTEN EN GEDRAG	4
COGNITIEVE EN SOCIAAL-COGNITIEVE LEERTHEORIEËN	4
ROLTHEORIE	5
ERVAREN VAN NIET-BEOORDELLENDE EMPATHIE EN ONVOORWAARDELIJKE LIEFDE	5
SOCIALE BEMIDDELING	5
REDUCEREN VAN GEVOELENS VAN ANGST EN OPWINDING	6
REFERENTIES	7

DEFINITIES

Animal-assisted therapy (AAT): AAT is een oplossingsgerichte interventie waarin een dier, dat aan specifieke criteria voldoet, een fundamenteel onderdeel uitmaakt van het behandelingsproces. AAT wordt begeleid en/of gegeven door een professional uit de psychosociale zorg of begeleiding die over gespecialiseerde expertise bezit en blijft bij het beoefenen van AAT binnen het domein van zijn/haar eigen professie. Hoofdkenmerken zijn onder andere specifiek geformuleerde doelen voor elk individu en gemeten vooruitgang (Fine, 2007).

Animal-assisted interventions (AAI): AAI hebben betrekking op activiteiten en werkzaamheden waarbij dieren een ondersteunende of assisterende rol hebben in de zorg, in onderzoek en in het onderwijs.

Daarbij kan worden gedacht aan dierondersteuning en -assistentie in het werk van psychologen, psychiaters, psychotherapeuten, ergotherapeuten, fysiotherapeuten, logopedisten, maatschappelijk en sociaal werkenden, onderwijsgevenden en vrijwilligers in de zorg en het onderwijs.

Door middel van het op ondersteunende wijze inzetten van dieren zoals bijvoorbeeld honden, paarden en dolfijnen vindt er optimalisering van therapeutische processen, begeleidende activiteiten en leerprocessen plaats.

Definitie zoals geformuleerd door [AAIZOO](#).

Animal-assisted activity (AAA): AAA biedt mogelijkheden voor motivationele, educatieve, recreatieve en/of therapeutische doeleinden om de kwaliteit van het leven te verbeteren. AAA wordt gegeven in een verscheidenheid aan omgevingen door speciaal getrainde professionals, paraprofessionals en/of vrijwilligers samen met dieren die aan specifieke criteria voldoen. Hoofdkenmerken zijn onder andere de afwezigheid van specifieke behandelingsdoelen; vrijwilligers en behandelingsaanbieders zijn niet genoodzaakt om gedetailleerde notities te maken; de inhoud van het bezoek is spontaan van karakter. (Fine, 2007)

THEORETISCHE ONDERBOUWING

De effecten en werkzame componenten van het werken met assistentie van dieren in coaching, training en therapie zijn in verscheidene onderzoeken en studies gedocumenteerd. Hieronder volgt een samenvatting van deze effecten, waarbij het *“Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice”* van Aubrey H. Fine (2007) als leidraad is gebruikt.

DIEREN ALS HULPMIDDEL BIJ HET VERANDEREN VAN GEDACHTEN EN GEDRAG

COGNITIEVE EN SOCIAAL-COGNITIEVE LEERTHEORIEËN

De cognitieve en sociaal-cognitieve leertheorieën zijn gebaseerd op de overtuiging dat er een continue wederkerige relatie is tussen iemands cognities (gedachten, herinneringen, kennis), gedrag en omgeving (Fine, 2007). Als iemand bijvoorbeeld denkt dat hij een slecht mens is, zal hij zich ook gedragen als een slecht mens en zullen mensen om hem heen hem ook behandelen als een slecht mens.

Door middel van coaching, training en/of therapie kunnen positieve veranderingen aangebracht worden in iemands zelfperceptie – en daarmee dus ook in iemands gedrag – door bijvoorbeeld te observeren, imiteren, instrueren en/of associëren. Dieren kunnen hierbij een zeer krachtig hulpmiddel zijn. Dieren kunnen daarnaast mensen leren over geschikte sociale handelingen en het oorzaak-en-gevolg van hun gedrag (Brooks, 2001; Nebbe, 1991). Dieren zijn in staat om ondubbelzinnige, eerlijke en directe terugkoppeling te geven.

De sociaal-cognitieve leertheorie bevat ook het aspect van eigen-effectiviteit (Allen, 2000). Eigen-effectiviteit is de inschatting van een persoon over de haalbaarheid van het uitvoeren van een bepaalde gedraging; “denk ik dat ik dit kan?”. Bandura (Allen, 2000) denkt dat het succesvol uitvoeren van een taak of een bepaalde gedraging die voorheen gevreesd werd, de meest efficiënte manier is om gevoelens van eigen-effectiviteit te vergroten. Het werken met dieren in coaching, training en therapie is vaak gericht op het aanleren van dit soort vaardigheden om gevoelens van eigen-effectiviteit en het persoonlijk leiderschap te vergroten. Het dier beïnvloedt hierbij de cliënt op een positieve manier met zijn rustgevende werking, krachtige feedback, niet-beoordelende empathie en als model om van te leren en/of te imiteren. Deelnemers aan een onderzoek, die deel hadden genomen aan een programma waarin therapeutisch gewerkt werd met dieren, rapporteerden dan ook toegenomen gevoelens van zelfverzekerdheid en eigenwaarde (Burgon, 2003).

ROLTHEORIE

Binnen de roltheorie is een rol gedefinieerd als “een bepaalde verzameling van gedragingen die een sociaal-geaccepteerde functie en een bepaald normenpatroon heeft” (Biddle, Biddle en Thomas als geciteerd in Newman en Newman, 1995). Volgens de theorie veranderen mensen, als zij een nieuwe rol aannemen, hun gedrag om zo te conformeren aan de rolverwachtingen (Newman en Newman, 1995). Of deze veranderingen in gedrag positief dan wel negatief zijn, hangt af van de aangenomen rol en de context waarin deze rol is aangenomen.

Binnen coaching, training en therapie kan gewerkt worden aan gedragsverandering door cliënten te vragen om een nieuwe rol aan te nemen (Fine, 2007). Dit geeft de mogelijkheid om te leren en positieve veranderingen aan te brengen. Hierbij kunnen wederom dieren worden ingezet. De persoon kan samen met het dier bijvoorbeeld de rol van leraar, verzorger of leider aannemen (Brickel, 1995).

ERVAREN VAN NIET-BEOORDELENDE EMPATHIE EN ONVOORWAARDELIJKE LIEFDE

Twee begrippen uit de theorieën van de Amerikaanse psycholoog Carl Rogers zijn terug te brengen in het werken met dieren: niet-beoordelende empathie en onvoorwaardelijke liefde. Dieren lijken “empathisch” te zijn; in staat om de gevoelens en emoties van mensen op te pikken en hierop te reageren, zonder de persoon te be- of veroordelen (Fine, 2007). Daarnaast waarderen velen de onvoorwaardelijkheid van het dier. Het is mogelijk dat de onvoorwaardelijke liefde, die het dier uitstraalt, ervoor zorgt dat de cliënt zelf milder en gemotiveerder wordt.

SOCIALE BEMIDDELING

Dieren kunnen daarnaast dienen als katalysators of bemiddelaars van sociale interactie tussen mensen. Zij vormen een neutraal onderwerp om over te praten en stimuleren interactie tussen (vreemde) mensen met hun aanwezigheid en hun directe, onbevooroordeelde gedrag (Fine, 2007; Levinson, 1969). Onderzoek naar de sociaal-faciliterende effecten van dieren hebben positieve resultaten opgeleverd bij een aantal verschillende doelgroepen. Cliënten zijn in staat om te praten over moeilijke gedachten, gevoelens, motivaties, conflicten of gebeurtenissen door deze te projecteren op het dier (Mason en Hagan, 1999; Reichert, 1998; Reimer, 1999; Wells *et al.*, 1997; Serpell, 2000). Daarnaast kan een aanwezig dier het opbouwende proces van rapport tussen therapeut en cliënt versnellen. Dit zorgt ervoor dat de cliënt zich sneller op zijn gemak voelt en gemakkelijker over zijn of haar problemen kan praten (Fine, 2000; Levinson, 1969).

REDUCEREN VAN GEVOELEN VAN ANGST EN OPWINDING

Uit onderzoek is onder andere gebleken dat dieren gevoelens van angst en opwinding bij mensen kunnen verminderen (Fine, 2007). Zelfs een onbekend dier kan dit rustgevende effect op korte termijn geven, blijkt uit onderzoek. Brickel (1985) geeft als toelichting dat het dier wellicht als een buffer dient en de aandacht van zorgwekkende prikkels afleidt.

Het dier kan er dus voor zorgen dat de cliënt minder stress ervaart in de eerste fase van coaching, training en therapie door een troostende en afleidende rol te spelen totdat de therapeut en cliënt een solide relatie met elkaar hebben ontwikkeld (Fine, 2007).

REFERENTIES

- Allen, B.P. (2000). "Personal Theories: Development, Growth, and Diversity" (3rd Ed.). Allyn and Bacon, Boston, MA.
- Brickel, C.M. (1985). Initiation and maintenance of the human-animal bond: Familial roles from a learning perspective. *Marriage Family Rev.* **8**(3/4), 31-48.
- Brooks, S. (2001). Working with animals in a healing context. *Reaching Today's Youth*, **Winter**, 19-22.
- Burgon, H. (2003). Case studies of adults receiving horse-riding therapy. *Anthrozoos* **16**, 229-240.
- Chandler, C. (2005). *Animal Assisted Therapy in Counseling*. Routledge Ltd, Hove.
- Fine, A. (2007). "Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice." Academic Press UK, London.
- Levinson, B.M. (1969). "Pet-Oriented Child Psychotherapy." Charles C Thomas, Springfield, IL.
- Mason, M.S., Hagan, C.B. (1999). Pet-assisted psychotherapy. *Psychol. Rep.* **84**, 1235-1245.
- Nebbe, L.L. (1991). The human-animal bond and the elementary school counselor. *School Counsel.* **38**(5), 362-371.
- Newman, B.M., Newman, P.R. (1995). "Development Through Life: A Psychosocial Approach," 6th Ed. Brooks/Cole, New York.
- Reichert, E. (1998). Individual counselling for sexually abused children: A role for animals and storytelling. *Child Adolesc. Soc. Work J.* **15**(3), 177-185.
- Reimer, D. F. (1999). "Pet-Facilitated Therapy: An Initial Exploration of the Thinking and Theory behind an Innovative Intervention for Children in Psychotherapy." Unpublished doctoral dissertation, Massachusetts School of Professional Psychology, Boston, MA.
- Serpell, J.A. (2000). Creatures of the unconscious: Companion animals as mediators. In "Companion Animals and Us: Exploring the Relationships between People and Pets" (A.L. Podberscek, E.S. Paul, J.A. Serpell, eds.) pp. 108-121. Cambridge University Press, Cambridge.
- Wells, E.S., Rosen, L.W., Walshaw, S. (1997). Use of feral cats in psychotherapy. *Anthrozoos* **10**(2/3), 125-130.